

„Fata din Far West”, premieră la Opera Română clujeană

(Costin Popa – 13 mai 2022)

Ambițios demers al prim-înființatei scene lirice românești, cu spectacol inaugural în 1920! Și o reușită a noii producții a acestui mai 2022. Complicația punerii în pagină a opusului puccinian vine din multitudinea de personaje, scriitura densă, dramatismul rolurilor principale, îmbinat cu lirism și introspecții profunde.

Așadar, „La Fanciulla del West”, această „dramă a iubirii și mântuirii morale într-un fundal sumbru și grandios de suflute și natură sălbatică”, după cum notează compozitorul în Nota preliminară de pe partitura tipărită în 1910 la istorica și celebra editură G. Ricordi & C, deci în anul premierei absolute ce a avut loc la Metropolitan Opera din New York. Mă bucur să citesc pe reducția canto – pian făcută de Carlo Carignani aceste cuvinte definitorii, reflexii ale gândirii lui Giacomo Puccini, după cum emoționat sunt să regăsesc pe exemplarul ce-l dețin autograful „Victoria și Aurel Costescu Duca”, datat 1930, ca și traducerea în limba română a textului marilor roluri Minnie și Jack Rance, făcută deasupra portativelor cu cerneală roșie de ilustrații artiști și viitori profesori, mărturie peste timp a unei epoci bucureștene interbelice de glorie lirică. O emoție trăită încă din 1986, la achiziționarea partiturii.

La Cluj-Napoca ...

... montarea a adunat o echipă forte, cu Rareș Trifan (regie artistică, lighting design, concept video), Adrian Damian (scenografie), Ovidiu Pop (costume), Magdy Hawash (conținut video), Anca Opriș Popdan (coregrafie), care a îmbinat tradiționalul cu modernul, simbolul cu descrierea autentică de epocă, stilizarea cu efectele vizuale proiectate sau filmate. A rezultat un concept atractiv de spectacol, ce poate fi plasat la poalele californiene ale Cloudy Mountains, în anii 1849-1850, cu mutațiile pe care actualele viziuni regizorale le incumbă.

Așa încât primul act are atmosfera veritabilă a barului Polka, cu rafturile pline de sticle luminate aparent cu steluțele prafului aurifer pentru care munciau și își dădeau viața minerii, cu mesele de băutură sau joc de cărți, cu agitația continuă, conflictuală, inclusiv cu dansurile îndrăcite, în care valsarea îndrăgostiților Minnie și Dick apare ca o pată de culoare lirică. Mișcarea scenică este un alt succes al regiei, după cum costumele posedă autenticitatea Vestului sălbatic, cu toate dichisurile caracteristice, pălării de cowboys, jeans, bluze, lasouri, Colt-uri, carabine, cizme, podoabe capilare cu pene de indian etc.

În actul secund, cabana lui Minnie capătă o ingenioasă stilizare. Este mică, simplă, transparentă, cu muchiile marcate de tuburi de neon, se rotește în funcție de nevoile scenografice și conține un decor auster, o masă, scaune, patul, scara spre pod. Catargul cu drapelul american (oare câte stele erau pe el în acea epocă?) nu lipsește și străjuiește căsuța din mijlocul pădurii dense, și ea evidențiată prin proiecții. Ninge continuu cu fulgi mari. Ursul, simbolul sălbăticiei ambientului din California, care conform descrierii din partitură trebuia să-și aibă o blană în camera lui Minnie, fusese prezent, împăiat și uriaș cât un stat de om, încă din primul act. Caietul-program al spectacolului a adus mulțumiri lui Vasile Onaca, desigur sponsor, pentru furnizarea prețiosului trofeu cinegetic, adus chiar la... aplauzele finale.

Desfășurat într-un spațiu greu de definit, abstract, contrar bogăției codrului secular californian cerut de Puccini, de libretistii Civinini și Zangarini, inspirați de piesa de teatru omonimă a lui David Belasco, actul al treilea are drept element central de decor doar eșafodul destinat spânzurării banditului Ramirez (Ramerrez, în partitură, alias Dick Johnson). Foarte reușită a fost filmarea cavalcadei prinderii acestuia, suprapusă tensiunii dramatice și dinamicii muzicale. La final, o diafragmă de cameră foto proiectată pe fundal, deschisă odată cu apariția salvatoarei Minnie, se închide în urma celor doi îndrăgostiți care părăsesc lumea căutătorilor de aur pentru un alt univers, speră ei, mai ofertant, mai luminos, ilustrat de un uriaș pod cu lanțuri și... povestea ia sfârșit cu happy-end.

Așa au privit Rareș Trifan și echipa lui producția cu „La Fanciulla del West”, cum spuneam, o îmbinare de clasic și modern. Acceptând cu permisivitate, tolerant, ideea acestui dualism ce contrariază întrucâtva, mai puțin raționale au apărut schimbările de lumini, penumbrele alternând cu strălucirile, care intenționau să urmărească, să analizeze culorile muzicale. Coborârea și ridicarea șlaierelor de voal pentru proiecții au fost incomode vizualului.

Tălmăcirea sonoră

Am văzut al doilea spectacol, programat în seara următoare premierei, cu aceiași artiști, o soluție ce poate conferi siguranță după emoțiile deschiderii, dar și supunere la eforturi, dată fiind dificultatea rolurilor.

Șeriful Jack Rance a fost baritonul Florin Estefan, într-una dintre cele mai bune creații ale sale, îmbinare de dramă, tensiune, ură, violență, dar și afișând un spirit cald de îndrăgostit („Ti voglio bene, Minnie...”) fără șansă, resemnat. A susținut complexul rol cu glasul său generos timbrat, cu plăcută rotunjime, impregnat de accentele solide ale „funcției” și disperării. Baza s-a situat pe țesătura registrului central sonor și maleabil, prin care a expus și tiradele energice, vehemente.

Scriitura înaltă a rolului Dick Johnson nu a reprezentat o problemă pentru Hector Lopez, cântăreț cu ambitus complet și potrivită abordare lirico-spintă. Remarcile au venit pentru acute (Si bemol sau Si natural la unison cu soprana la final), fraze frumoase, expresive („No, Minnie, non piangete...” din primul act sau aria „Or son sei mesi” din cel de-al doilea), accentuări în pasaje abordate eroic. Poate cele mai bune momente ale tenorului s-au plasat în ultimul act, prin binecunoscuta arie „Ch’ella mi creda”, în care Si bemol-urile înalte au rezonat sonor și incisiv. Pe parcursul seriei, câteva opacități s-au mai strecurat pe alocuri, îndeosebi în zona mediană a registrului.



Hector Lopez, Valentina Boi



Valentina Boi

Presupun că programarea consecutivă a primelor două spectacole în aceeași distribuție a preocupat-o pe soprana invitată din Italia pentru rolul Minnie, Valentina Boi. Posedă o voce frumoasă, lirică, cu bune abordări de forță absolut necesare exprimării personajului, precum și nuanțări subtile în cânt. Să rememorez. În primul act, visătoare în aria „Laggiù nel Soledad” în care nota de Do înalt a avut oarece asprime, a abordat duetul cu Johnson cu bună frazare inclusiv în registrul acut, iar zicerea simplă „Io non son che una povera fanciulla” a transmis o emoționantă sensibilitate. Dificilul act secund a găsit-o în postura de a etala o varietate de tente de la sonoritățile delicate din „Voglio vestirmi tutta come in giorno di festa” sau de contaminantă bucurie în aria „Oh, se sapeste...”, până la finalul de act în plină forță dramatică. După impetuoasa intrare din

ultima secțiune a operei, Valentina Boi a tratat nuanțat paginile concluzive, până la acutele puternic emise, spuneam, la unison cu tenorul, urmate de un „Addio...” melancolic.

Distribuția i-a cuprins în rolurile mai mici dar importante în tramă pe Cristian Mogoșan (Nick, barman la Polka), Petre Burcă (Ashby, agent comercial al Companiei de transport Wells Fargo), Geani Brad (Sonora), Eusebiu Huțan (Trin), Cristian Hodrea (Sid), Sebastian Balaj (Bello), Tiberiu Szasz (Harry), Florin Pop (Joe), David Pogana (Happy), Corneliu Huțanu (Jim Larkens) – toți mineri, Simonfi Sandor (Billy Jackrabbit, un indian), Andrada Ioana Roșu-Vaida (Wowkle, indiană, soția lui Billy), Marius Aron (Jake Wallace, preot misionar), Ionuț Lupu (José Castro, membru al bandei lui Ramirez), Andrei Toader (Un curier). Toți, exemplar pregătiți muzical, în bună formă vocală, cu joc scenic dedicat și mobil.



Valentina Boi (actul I)



Florin Estefan, Valentina Boi, Hector Lopez



Andrada Ioana Roșu Vaida, Hector Lopez, Valentina Boi



Scenă act secund



Jocul de cărți



Prinderea lui Johnson



Valentina Boi, Hector Lopez



Spre tărâmurile speranței



Final

Cu cunoaștere solidă a stilului puccinian, dirijorul italian David Crescenzi a fost motorul spectacolului, provocând la bune rezultate Orchestra și Corul Operei Naționale Române din Cluj-Napoca, cel din urmă pregătit de Corneliu Felecan. Venind din temperament latin, a indus însă momente în care forța instrumentiștilor a distrus echilibrul cu platoul, îndeosebi în confruntarea cu anumite desene melodice, chiar acute, atribuite sopranei în actul al II-lea. La spectacol a participat și Ansamblul de Balet al Operei.